

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous / taloushallinto

Natalia Tossavainen

KIRJANPITO JA KUSTANNUSSUUNNITELMA SUUREN ALUSÖLJYVAHIN-
GON TORJUNNASSA SUOMENLAHDEN RANNIKON ALUEELLA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous, Kouvola

TOSSAVAINEN, NATALIA

Kirjanpito ja kustannussuunnitelma suuren alusöljyvahingon torjunnassa Suomenlahden rannikon alueella

Opinnäytetyö

35 sivua + 8 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Katriina Vesala

Toimeksiantaja

Projekti ryhmä SÖKÖ II

Maaliskuu 2010

Avainsanat

kirjanpito, taloushallinto, pelastuslaitos, öljyntorjunta

SÖKÖ-II hanke on jatkoa projektiin SÖKÖ-I. Tämä opinnäytetyö on osa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun merenkulun ja logistiikan SÖKÖ II -hanketta, joka täydentää käytössä olevaa pelastustoimien öljytorjuntatöiden suunnitelmaa. Tämä opinnäytetyö keskittyy suuren alusöljyvahingon torjuntatöiden aiheuttamien kustannusten kirjanpitoon sekä kustannussuunnitelmaan.

Työssä esitetään käytännöllinen kuvaus torjuntaorganisaation kirjanpidosta sekä laatia kustannussuunnitelma, jossa on otettu huomioon kaikki Öljysuojarahaston, IOPC Fundin ja P&I-klubien edellyttämät vaatimukset korvauksien myöntämistä varten. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen menetelmä, jossa keskeisenä osana ovat pelastustoimialueiden talousasiantuntijoidenhaastattelut.

Suuren öljyonnettomuuden tapauksessa voidaan perustaa öljyntorjuntakirjanpitojärjestelmiin oma hanke. Tapahtumien kirjaamisessa voidaan käyttää torjunta-alueiden lohko- ja kaistalejakoa. Lohko tai kaistale on kustannuspaikka kustannuslaskelmassa. Kaupungeilla on käytössä tai tulossa lähivuosina tehokkaat taloushallinnon järjestelmät, mikä mahdollistaa sen, että rahoitushakemusta varten voidaan järjestää rahoittajien ohjeistuksen mukainen tositteiden säilytysmuoto. Kaupunkien kokemuksista EU-hankkeissa ja niiden vaatimuksista kirjanpitoon on hyötyä myös öljyntorjuntakirjanpidossa, koska kansainvälisten korvausrahastojen kirjanpidon ohjeistus poikkeaa suomalaisista kirjanpitolaitavoista.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business, Financial Management

TOSSAVAINEN, NATALIA

The accounting and the cost plan of the large oil combats on the coast of the Gulf of Finland.

Bachelor's Thesis

35 pages + 8 pages of appendices

Supervisor

Katriina Vesala, Lecturer

Commissioned by

The group of SOKO II -project

March 2010

Keywords

accounting, economic management, regional fire service, oil combat

The SOKO II -project is an addition to the SOKO I -project. This thesis is part of the SOKO II -project by the Kymenlaakso University of Applied Sciences unit of Seafaring and Logistics. The SOKO plan will be taken into use when the incident rises to a major scale. This thesis concentrates on accounting and the costs plan of oil combat.

The thesis presents accounting and the costs plan of the oil combat organization, considering demand for getting compensation from the International Oil Pollution Compensation Fund. This research was carried out mostly by interviews. Interviews with oil combat and finances specialists were undertaken.

The project of oil combat is started in the accounting system when the oil spill occurs. The transactions were recorded in the project of oil combat use sectors and shoreline. A sector or shoreline is the costs place in the costs accounting. The towns are using or will start using in the next few years, efficient accounting systems, which make it possible for getting compensation organized from the directions of financiers. It is profitable for EU projects of the towns to use oil combat accounting because EU project accounting follows the directions of international accounting.

ALKUSANAT

Suuri kiitos SÖKÖ II -työryhmälle: Justiina Haloselle, Kati Raikuselle ja Melinda Pascalelle sekä opinnäytetyön ohjaajalle Katriina Vesalalle mielenkiintoisesta projektista, avusta ja tuesta.

Kiitos myös Arja Höggqvistille, Jari Tuomiselle, Jorma Raidalle, Jouko Pirttijärvelle, Kalervo Jolmalle, Leif Ekholmille, Oili Soinisalolle, Pekka Heikkiselle, Pirre Talposelle, Solveig Korhoselle, Tuija Räisäselle ja Veijo Nuppolalle, kun löysitte aikaa opinnäytetyön kannalta tärkeille haastatteluille.

Kouvolassa 28.4.2010

Natalia Tossavainen

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

ALKUSANAT

1	JOHDANTO	8
2	KONTROLLERIN TYÖKUVAUS ÖLJYNTORJUNTAORGANISAATIOSSA	10
3	ÖLJYNTORJUNTA-ASSISTENTTI	10
	3.1 Öljyntorjunta-assistentin työnkuvaus	10
	3.2 Esimerkki öljyntorjunta-assistentin tarpeellisuudesta osana öljyntorjuntaorganisaatiota	11
4	ÖLJYNTORJUNTAKIRJANPITO	13
	4.1 Kirjanpidon näkemyksiä öljyntorjuntakirjanpidon kehittämiseksi	13
	4.1.1 Suomen Ympäristökeskus	13
	4.1.2 Helsingin pelastuslaitos	14
	4.1.3 Espoon kaupunki ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos	15
	4.1.4 Porvoon kaupunki ja Itä-Uudenmaan pelastuslaitos	16
	4.2 Laskun kulku	17
	4.3 Tililuettelo	17
	4.4 Lisähenkilökunta	18
	4.5 Öljynvahingon aiheuttajan laskutus	18
	4.6 Valtakunnallinen Pronto-järjestelmä	20
	4.7 Pronto-onnettomuusselosteen kehitysideat	21
	4.8 Itella Tyvi-järjestelmä	22
	4.9 Raportointi	23
5	TOSITTEIDEN KÄSITTELY	23
	5.1 Tositteet	23
	5.2 Kirjanpitoaineiston säilyttäminen ulkomailta	24
6	TORJUNTAORGANISAATION KUSTANNUSSUUNNITELMA	24
	6.1 Torjuntatöiden korvaukset vuonna 1987	24

6.2	Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen kokemuksia vuonna 1997 torjuntatöiden korvausjärjestelyssä	24
6.3	Torjuntatöiden kustannusarviointi	25
6.4	Kustannuslaskenta	26
6.5	Öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetti	28
7	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	31
	LÄHTEET	33
	LIITTEET	

Liite 1. Kaavio öljyvahinkojen laskutuksessa

Liite 2. Päivittäinen pikaohje torjuntaa ja laskutusta varten (tietoja voi käyttää suuressa öljyvahingossa)

Liite 3. Öljyvahinkoilmoitus

Liite 4. M/T Antonio Gramscin öljyvahingon kustannusten analyysi

Liite 5. Esimerkki öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetista 12 kk

Liite 6. Öljyntorjuntatöiden kustannuspaikkaseuranta

LYHENTEET JA TERMIT

IOPC Funds	International Oil Pollution Compensation Funds. Kansainvälinen öljysuojarahasto
P&I	Protection and Indemnity. Laivan omistajan vastuuvakuutus
Talpa	Helsingin kaupungin taloushallintopalvelu
Taske	Helsingin talous- ja suunnittelukeskus
Ely	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
KPL	Kirjanpitolaki
HKR	Helsingin kaupunki rakennusvirasto
Syke	Suomen ympäristökeskus
Tyvi	Tietovirrat Yritysten ja Viranomaisten välillä
LUP	Länsi- Uudenmaan Pelastuslaitos
ÖSRA	Öljysuojarahasto

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on osa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun merenkulun ja logistiikan SÖKÖ II -hanketta, joka täydentää käytössä olevaa pelastustoimien öljytorjuntatöiden suunnitelmaa. Tämä opinnäytetyö keskittyy suuren alusöljyvahingon torjuntatöiden aiheuttamien kustannusten kirjanpitoon sekä kustannussuunnitelmaan.

Öljyvahinkojen osalta puhutaan merkittävistä kustannuksista, sillä suuren öljytankkerin haaksirikosta mereen valuva ja mahdollisesti osittain edelleen rantaan ajautuva öljymäärä voi olla jopa 30 000 tonnia. Kyseisen öljymäärän rannalta keräämisen on arvioitu maksavan noin 1,5 miljardia euroa. (Halonen 2007, 36.)

Torjuntatöiden kustannusten syntyminen ja niiden lopullisen korvaamisen välinen aika voi olla useita vuosia. Torjuntatöiden kirjanpidon ja kustannuslaskennan suunnittelu etukäteen suuren öljyvahingon varalta säästää korvauskäsittelyyn liittyvää työtä sekä lyhentää korvaushakemuksen käsittelyaikaa. Kun käytössä on toimiva kustannuslaskentasuunnitelma, jää öljyntorjuntaorganisaation johdolle enemmän aikaa keskittyä varsinaisten torjuntatöiden operatiiviseen johtamiseen. Jo vuonna 1987 tapahtunut M/T Antonio Gramscin haveri ja siitä aiheutunut öljyvahinko osoitti silloiselle vesi- ja ympäristöhallinnolle, että suuren öljyvahingon kustannuslaskenta vaatii etukäteisjärjestelyä ja ohjausta. Vaikka tankkerin 39 000 tonnin lastista pääsi mereen alle 600 tonnia, kesti torjuntatöiden kustannusten korvauskäsittely useita vuosia. (Elolähde 1991.)

Öljyntorjuntakirjanpidossa ja -kustannussuunnitelmassa on otettava huomioon eri korvausorganisaatioiden vaatimukset korvaushakemuksille. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella öljyntorjuntaorganisaation kirjanpidon ja kustannuslaskennan toimintatapa, joka säästäisi torjuntatyöhön liittyvää taloushallinnon työtä sekä nopeuttaisi korvauskäsittelyä. Toimintatapa mahdollistaisi kaikkien korvauskelpoisten kustannusten huomioon ottamisen. Toimintatavoissa otetaan kantaa myös talousasioiden yhteistyöhön eri tahojen kesken torjuntaorganisaatiossa. Eri tahoja voivat olla esim. pelastustoimi, kunnan tai kaupungin taloushallintopalvelu, kunnan tai kaupungin talous- ja suunnittelukeskukset, varustamonvakuutusyhtiö (P&I-klubi), kansainvälinen öljyrahasto (IOPC-fund), ja kotimainen öljysuojarahasto.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mihin ja miten kaupunkien ja kuntien on taloudellisesti varauduttava suuren öljyvahingon torjunnassa Suomenlahden rannikon alueella. Kirjanpidon ja kustannussuunnitelman selvitykset suuntautuvat Itä-Uudenmaan, Helsingin ja Länsi-Uudenmaan pelastustoimien alueille. Tuloksena syntyy toimintaohje, joka auttaa pelastusviranomaisia öljyntorjuntasuunnitelman laadinnassa.

Tässä opinnäytetyössä vastataan seuraavaan ongelmiin:

1. Torjuntakirjanpito:

- a) Pelastuslaitoksien ja Suomen Ympäristökeskuksen käytössä oleva nykyinen kirjanpitojärjestelmä ja sen soveltuvuus öljyntorjuntatilanteisiin sekä mahdolliset kehitysehdotukset, joissa on otettu huomioon eri alueiden tarpeet ja mahdollisuudet.
- b) Onko SÖKÖ II -alueen pelastuslaitoksien käytössä olevat kirjanpitoresurssit riittävät vastaamaan poikkeustilanteiden edellyttämiä lisävaatimuksia kirjanpitoon?
- c) Torjuntatoimien kirjaaminen; yleispätevä kirjaamisjärjestelmä, joka tyydyttää Öljysuojarahaston, IOPC Fundin ja P&I-klubien (Gard) edellyttämiä vaatimuksia kirjaamisjärjestelmään sekä, jonka myös tulee noudattaa kirjanpitolakia.

2. Torjuntaorganisaation kustannussuunnitelma. Työn tavoitteena on ottaa huomioon mahdollisimman laajasti öljyntorjuntatyöstä Suomenlahden rannikolla aiheutuvat mahdolliset kustannukset. Arvion on tarkoitus helpottaa pelastuslaitoksia korvaushakemusten laadinnassa.

- a) torjuntatyön kustannusarvio
- b) torjuntatyön budjetti 12 kk

Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö, koska työn tuloksia käytetään täydentämään nykyisiä öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmia. Tutkimusmenetelmäksi on valittu kvalitatiivinen menetelmä, jossa keskeisenä osana ovat alan ammattilaisten haastattelut. Haastattelemalla Helsingin kaupungin, Länsi- ja Itä-Uudenmaan pelastustoimialueiden talousasiantuntijoita selvitetään heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään poikkeustilanteiden haasteista kirjanpitojärjestelmissä.

Opinnäytetyön tausta-aineistona käytetään projektien SÖKÖ I- ja SÖKÖ II -työpakettien aineistoa sekä ympäristöministeriön ja hallinnon Internet-sivuilta saatua aineistoa. Työn teoriaosaan käytetään laskentatoimen opintokirjoja ja aiempien tutkimuksien tuloksia. Tutkimustyö tehdään yhteistyössä SÖKÖ II työryhmän kanssa.

2 KONTROLLERIN TYÖKUVAUS ÖLJYNTORJUNTAORGANISAATIOSSA

Öljyntorjuntaorganisaatiossa pelastustoimen osalta tulee nimittää torjuntakontrolleria. kontrollerin toimintojen tarkoitus on tukea organisaation johtoa päätöksentekotilanteissa ja myös tuoda lähemmäs organisaation taloushallintoa ja muita organisaation osastoja (Kuronen 2009).

Öljyntorjuntaorganisaation kontrollerin työtehtäviin kuuluu: taloudellisen tiedon tuottaminen ja analysointi, tiedon laillisuuden tarkastaminen, raportointijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen ja raportointi öljyntorjuntaorganisaation johdolle talousasioista.

Kontrolleri yhteistyössä öljyntorjuntaorganisaation toisten osastojen kanssa kehittää IT-järjestelmät ja myös torjuntatöiden kustannuksien arviointi. Ulkoisten tahojen kanssa kontrolleri on yhteistyössä tilintarkastajien, toimittajien kanssa. Kontrolleri osallistuu korvaushakemuksen laatimisessa kansainväliselle ja kotimaiselle öljysuoja-rahastolle.

3 ÖLJYNTORJUNTA-ASSISTENTTI

3.1 Öljyntorjunta-assistentin työnkuvaus

Öljyntorjunta-assistentin työnkuvauksen tunnistaminen helpottaa öljyntorjuntataloushallinnon suunnittelua suuren alusöljyvahingon varalta.

Öljyntorjunta-assistentin työtehtäviin kuuluu hoitaa öljyntorjunnan taloushallinto ja siihen liittyviä moninaisia tehtäviä. Öljyvahinkojen torjunnan kustannusten laskutukseen sisältyy öljyntorjuntatöistä aiheutuneiden kustannusten kokoaminen sekä laskun laatiminen vahingosta vastuulliselle. Kustannukset kerätään kaikkien virastojen ja laitoksien osalta koko pelastustoimen alueelta Pronto-selosteen alkutietojen perusteella. Ostolaskujen osalta assistentin tehtäviin kuuluu niiden tarkastus sekä tiliöinti laskujen tarkastus- ja hyväksymisjärjestelmässä. Muita laskutukseen sekä korvaushakemuksiin

liittyviä tehtäviä ovat mm. Öljysuojarahastolle toimittavien korvaushakemusten laadinta sekä polttoaineiden valmisteveron palautushakemuksien laadinta. (Höggqvist 2010.)

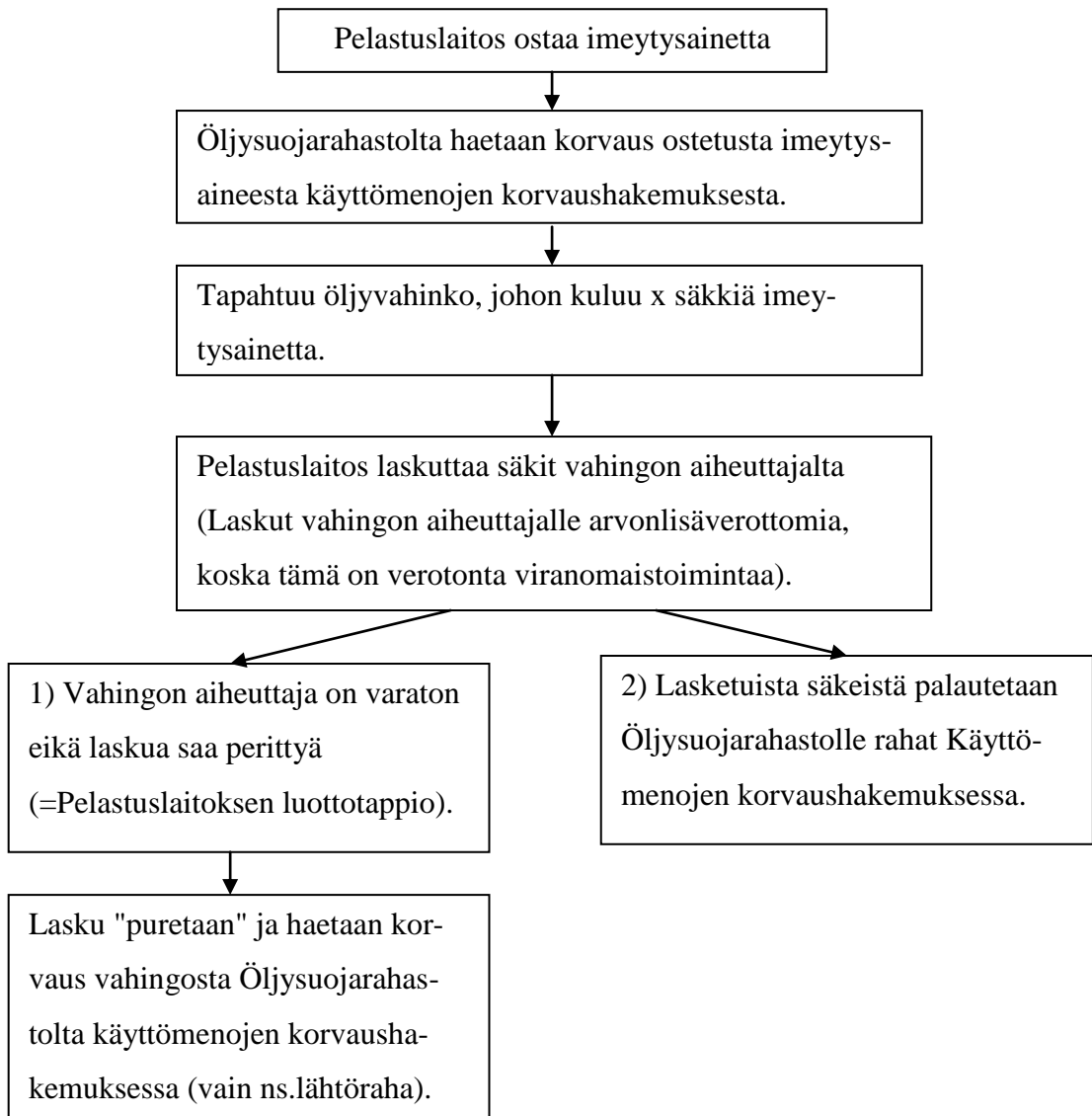
Öljyntorjunta-assistentin ylläpitotehtäviin kuuluvat mm. öljyntorjunnan laskutustaksojen ylläpito sekä pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietokannan Pron-ton ylläpito. Laskutustaksojen ylläpito tehdään varastokirjanpidosta ja laskujen tarkastus ja hyväksymisjärjestelmästä saatavien ostolaskutietojen perusteella. Pron-ton ylläpito sisältää öljyvahinkojen kustannusten ja laskutustietojen lisäystä ja raportointia. Raportointiin liittyviä tehtäviä ovat mm. öljyvahinkojen vuosiraportin laadinta sekä onnettomuusselosteiden tarkistaminen ja palautteen antaminen täyttämättömistä tai puutteellisesti täytetyistä selosteista. (Höggqvist 2010.)

Yhteistoimintaan muiden tahojen kanssa liittyvät öljyntorjunnan asiakaspalvelutehtävät, onnettomuusselosteiden toimittaminen tarvittaville tahoille, virka-apupyynnöt poliisille öljyvahingon vastuullisen selvittämiseksi yms.. Merkittävä yhteistoimintaan liittyvä tehtävä on muun öljyntorjuntatiimin tukeminen tarvittavilta osin. Öljyntorjunta-assistentin tehtäviin kuuluu lisäksi toiminnan kehittäminen. Tällaisia kehittämisaloja ovat mm. laskutusperusteiden kehittäminen sekä korvausten hakumenettelyjen kehittäminen. (Höggqvist 2010.)

3.2 Esimerkki öljyntorjunta-assistentin tarpeellisuudesta osana öljyntorjuntaorganisaatiota

Sekä kaupungilla että Öljysuojarahastolla on intressinä saada öljyvahingon aiheuttajilta korvaukset öljyntorjuntatöistä aiheutuneista kustannuksista. Öljyntorjunta-assistentilla on merkittävä rooli näiden korvausten perinnässä. Alla oleva esimerkki ja toiminta-kaava näyttävät, kuinka syntyvät laskut öljyvahingon aiheuttajalle ja miten palautetaan rahat Öljysuojarahastolle.

Vuonna 2009 Helsingin pelastustoimen alueella tapahtui 478 öljyvahinkoa. Vahingon aiheuttajilta perittiin kustannukset 356 tapauksessa eli 74 % kaikista vahinkojen määrästä. Saatu korvaus oli yhteensä 133 081,63 euroa. Osa tästä summasta palautetaan takaisin ÖSRA:lle. Alle olevasta toimintakaaviosta näkyy esimerkinomaisesti, mistä syntyy lasku vahingon aiheuttajalle ja palautus rahaa ÖSRA:lle. (Höggqvist 2010.)

OSRA:lta ei kuitenkaan haeta niitä jo aiemmin hankittuja imeytysaineita, jotka on jo kertaalleen korvattu, ainoastaan palkka- ja ajo neuvo yms. kulut.

Kuva 1. Toimintakaavio. Lasku vahingon aiheuttajalle (Mukaillen Högqvist 2010)

4 ÖLJYNTORJUNTAKIRJANPITO

4.1 Kirjanpidon näkemyksiä öljyntorjuntakirjanpidon kehittämiseksi

Liikekirjanpito suorittaa laskentatoimen rekisteröintitehtävää. Järjestelmällinen kirjanpito edellyttää tilipuitteet ja kirjaussuunnitelman. Tilipuitteet on suunnitelma ja selostus, jossa on esitetty:

- mitä tilejä organisaatiossa käytetään,
- miten ne on ryhmitelty ja
- tilien välillä yhteydet tilikauden aikana ja tilinpäätöksen aikana.

Organisaatiossa tulee siis olla tilikartta, kirjalliset kirjausohjeet ja tilien välisistä yhteyksistä selostus. (Jyrkkiö 2008, 271.)

Organisaation kirjaussuunnitelmassa on selvitetty, mitä peruskirjoja käytetään, minkälaisia ovat pääkirja, päiväkirja ja miten tositteet arkistoidaan. Laskentajärjestelmän kuvaus käsittää tapahtumasuunnitelman, tietojentallennussuunnitelman, koodisuunnitelman ja raportointisuunnitelman eli tulostussuunnitelman. Kirjaustapahtuma muodostuu jokaisesta rekisteröidystä tapahtuman tiedoista. (Jyrkkiö 2008, 271.)

4.1.1 Suomen Ympäristökeskus

Suomen Ympäristökeskuksessa (Syke) on katsottu, että öljyntorjuntakirjanpitoa ei ole tarvetta pitää erillään muusta kirjanpidosta. Kirjanpitoon tulee kuitenkin perustaa oma hanke, johon torjuntatyökustannukset kirjataan. Tällä hetkellä Sykessä on käytössä vanha kirjanpitojärjestelmä, joka tullaan korvaamaan uudella järjestelmällä lähivuosi-na. Syken taloushallinnolla on monipuolinen kokemus erilaisten hankkeiden kirjanpidosta, eikä kokemusten perusteella ole odotettavissa, ettei myös suuren öljyonnettomuuden sattuessa, torjuntatöiden kirjanpidostakin selvittäisi. Syken kirjanpidon tililuettelo on kattava ja sen täydentämiseen öljyntorjuntakirjanpitoa varten ei ole tarvetta. (Jolma, Pirttijärvi & Soinisalo 2009.)

4.1.2 Helsingin pelastuslaitos

Helsingin pelastuslaitoksen talouden suunnittelu ja liikekirjanpito hoidetaan yhteistyössä Helsingin kaupungin taloushallintopalvelun (Talpa) ja Helsingin talous- ja suunnittelukeskuksen (Taske) kanssa. Helsingin pelastuslaitoksella on yhteyshenkilöt Talpassa.

Öljyntorjuntakirjanpito olisi selkeintä pitää erillään kaupungin muusta kirjanpidosta, mutta käytännössä sitä on vaikea järjestää eriytettynä. Pelastuslaitoksen taloushallintohenkilöiden piirissä on keskusteltu mahdollisuudesta perustaa erillinen organisaatio, joka hoitaisi suuriin öljyonnettomuuksiin liittyvää taloushallintoa. Ajatus erillisen taloushallinto-organisaation perustamisesta on kallis, ja sen järkevyyttä tulee arvioida ottaen huomioon, että merkittävää öljyonnettomuutta ei välttämättä tapahdu lähitulevaisuudessa tai ylipäättään lainkaan. Siten kalliin organisaation ylläpitäminen vain mahdollisen onnettomuuden vuoksi ei ole järkevää. Järkevämpää on hyödyntää olemassa olevaa taloushallintoressurssia ja perustaa mahdollisen onnettomuustapauksen yhteydessä oma öljyntorjuntatoimenpiteiden keston pituinen hanke. (Raita & Talponen 2009.)

Vuodesta 2005 alkaen on kaikki Helsingin kaupungin pelastuskalustot pitänyt olla pelastuslaitoksen omaisuuden luettelossa, vaikka ne olisivatkin toisten viranomaisten käytössä. Nykyisen laskentajärjestelmän mukaan tulee suuren öljyonnettomuuden satuttaessa perustaa hanke, jonka tilinumeroa tulee käyttää kustannuksia kirjattaessa. Haasteena on, miten kalustokustannukset kirjataan hankkeelle. Rahoitusorganisaatioilla on omia vaatimuksia kaluston huollosta ja kunnossapidosta, varastoista, välineistä, ajoneuvoista, kuljetuksista yms. Öljyntorjuntakalustoa huolletaan, ylläpidetään ja uusitaan koko ajan. Näiden toimenpiteiden kustannukset ovat osa laitteiden kokonaiskustannuksia. Haasteena on osoittaa kirjanpidossa, miten em. välilliset kustannukset osoitetaan kuuluvaksi mahdollisen suuronnettomuuden torjuntakustannuksiksi kansainvälisten rahoitusorganisaatioiden edellyttämällä tavalla. Samoin tulee voida perustella, miksi pelastustoimessa on päädytty käyttämään juuri tiettyä kalustoa, kun käyttökustannuksiltaan edullisempaakin kalustoa olisi käytettävissä. (Raita & Talponen 2009.)

Helsingin kaupunki on uusimassa kirjanpitojärjestelmäänsä, joka ulotetaan myös pelastuslaitoksen toimintaan. Uusi järjestelmä otetaan käyttöön muutaman vuoden sisällä. Uusi kirjanpitojärjestelmä antaa mahdollisuuden nykyistä useampien laskentatun-

nisteiden käyttöön. Tällä hetkellä on käytössä viidestä kuuteen pakollista tunnistetta, joita pitää käyttää tiliöinnissä. Uusi järjestelmä mahdollistaa jopa yli kymmenen laskentatunnisteen käytön, mikä luo paremmat mahdollisuudet hoitaa kirjanpitoa öljyonnettomuuden kannalta, verrattuna nykyiseen käytäntöön. (Raita & Talponen 2009.)

4.1.3 Espoon kaupunki ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos

Espoon kaupunki on varautunut suureen öljyvahingon varalta siten, että torjuntatoimille perustetaan oma hanke ja sille perustetaan organisaatio. Espoon kaupungilla on lisäksi valmiudet organisoida resurssit ja osaamiset laskentajärjestelmään suuren öljyalusonnnettomuuden varalta. Loppurahoittajien vaatimukset taloushallinnon raportoinnin sisällöstä tulee aina hankkeen alussa varmistaa. (Heikkinen, Tuominen & Nuppola 2009.)

Espoon kaupungilla on käytössä tehokas taloushallinnon järjestelmä, mikä mahdollistaa, että rahoitushakemusta varten voidaan järjestää rahoittajien ohjeistuksen mukainen tositteiden säilytysmuoto. Myös Espoon kaupungilla on kokemusta EU-hankkeista. EU-hankkeissa tositteiden menettely on myös vähän erilaista kuin Suomen kirjanpidossa. Perusvalmius kansainväliseen yhteistyöhön on olemassa, koska EU-hankkeita on käynnissä koko ajan Espoon kaupungilla. Suuren öljyntorjuntahankkeen varalle pitää harjoitella ja suunnitella kuinka toimitaan. (Heikkinen ym. 2009.)

Espoon taloushallinnon järjestelmät ovat suomenkielisiä. Espoon Oracle-järjestelmä ei ole erityisesti joustava, eikä sitä ole käytössä Suomen muissa kunnissa. Oracle-järjestelmä on rakennettu ja muokattu Espoon kaupunkia varten. Espoon palkkalaskennan ja kirjanpidon palvelukeskus tekevät kaikki maksuihin liittyvät asiat normaali-järjestelmien kautta. (Heikkinen ym. 2009.)

Öljyntorjuntatilanteessa pelastustoimialueen laitoksille voi tulla tarve nimittää torjuntakontrolleri tai torjuntakoordinaattori, joka voi hoitaa taloustehtäviin sisältyviä korvaushakemusten laadintaa. Taloushallinnon henkilöstöresursseja lisätään hoitamaan öljyntorjuntahankkeeseen liittyvää taloushallintoa tarpeen mukaan - tämä ei ole haaste ja onnistunee ilman ongelmia. (Heikkinen ym. 2009.)

Tapauksissa, joissa öljyntorjuntatyöt ulottuvat kahden tai useamman kunnan rannikkoalueille, talousasiat hoidetaan sen kunnan kautta, joka vastaa torjuntaorganisaation johdosta. (Heikkinen ym. 2009.)

Kaikki Suomen kunnat ja kaupungit sekä pelastustoimenalueet käyttävät samaa Itella Tyvi-ohjelmaa laadittaessa korvaushakemuksia Öljysuojarahastoon.

4.1.4 Porvoon kaupunki ja Itä-Uudenmaan pelastuslaitos

Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen taloushallinto on Porvoon kaupungin taloustoimiston vastuulla. Porvoon kaupungin taloustoimistolla on kokemusta EU-hankkeiden kirjanpidon ja tositteiden hoitamisessa. (Ekholm, Korhonen & Räisänen 2010.)

Öljyntorjuntakirjanpitoa varten kirjanpitojärjestelmään luodaan oma kustannuspaikka. Kyseiseen kustannuspaikkaan kirjataan vain ne ylimääräiset menot, jotka syntyivät öljyntorjuntatyössä. Muut menot kirjataan kuluina kaupungin normaaliin kirjanpitoon. (Ekholm ym. 2010.)

Porvoon kaupungin taloustoimiston nykyiset resurssit eivät ole riittävät hoitamaan suuren alusöljyonnettomuuden pelastustoimien edellyttämää taloushallintoa. Suuronnettomuuden sattuessa on taloustoimistoon rekrytoitava kirjanpitäjiä, laskuttaja sekä palkanlaskija. Lisäksi öljyntorjuntaorganisaatio edellyttää taloushallinnon kontrollerin tai koordinaattorin nimeämistä. (Ekholm ym. 2010.)

Porvoon kaupungin kirjanpidon tilikartta on riittävän kattava vastaamaan alusöljyonnettomuuden pelastustoimien vaatimuksille. Alusöljyntorjuntakirjanpitoon on mahdollista tarvittaessa lisätä uusia tilejä. (Ekholm ym. 2010.)

Nykyinen käytössä oleva kirjanpitojärjestelmä Adeko on vanhanaikainen. Kustannus seurannassa tarvittavia raporttia joudutaan tekemään manuaalisesti, koska nykyinen talous-hallinnon järjestelmä on jäykkä ja se ei mahdollista luoda automaattisesti tarvittavia raporttia. (Ekholm ym. 2010.)

Porvoon kaupungissa otetaan käyttöön vuonna 2011 uusi taloushallinnon järjestelmä. Uusi taloushallintojärjestelmä luo mahdollisuudet mm. nykyistä parempaan kustannus seurantaan ja -ennusteisiin. (Ekholm ym. 2010.)

4.2 Laskun kulku

Helsingin pelastuslaitoksella on käytössä tehokas ja hyvä osto-tilausjärjestelmä. Järjestelmä edellyttää, että kukin tilaus on ensin hyväksytty. Suuren öljyvahingon sattuessa voidaan myöntää joillekin vastuuhenkilöille vahinkokohtainen tilausvaltuus. Poikkeustilanteen tilausvaltuudet voivat olla hyvinkin suuret, jotta saadaan nopeasti tarvittava materiaali torjuntatyöhön. (Raita & Talponen 2009.)

Perustilanteessa järjestelmä on sellainen, että tilaukset kulkevat muutaman nimetyn tilaajan kautta. Kun tilattu tavara on toimitettu, vastuuhenkilöt varmistavat tarkastuksin, että toimitus on tilauksen mukainen. Tämän rinnalla laskut kiertävät sähköisessä kiertojärjestelmässä, joka on osa talouspalvelukeskuksen ylläpitojärjestelmää. Kun laskun oikeellisuus sähköisessä järjestelmässä on tarkastettu ja hyväksytty, siirtyy lasku maksettavaksi ja kirjanpitojärjestelmään eräpäivä huomioon ottaen. Tätä kutsutaan *tilauksesta maksuun prosessiksi*. (Raita & Talponen 2009.)

4.3 Tililuettelo

Haasteena eri toimijoiden kirjanpitotoimenpiteiden yhdenmukaistamiseksi on, että tilikartat eri toimijoilla ovat erilaisia. Eroavaisuudet liittyvät lähinnä tilikarttojen laajuuteen. Tilikarttojen laajuuteen vaikuttavat kunnat ja kaupungit. (Raita & Talponen 2009.)

Öljyonnettomuudessa voi esiin tulla tilanne, joka edellyttää uuden tilinumeron käyttöönottoa. Helsingin kaupungin osalta tähän tuskin jouduttaneen, koska jo nykytilanteessa on kaupungin kirjanpitojärjestelmän tilikartta riittävän kattava suuren öljyonnettomuuden torjuntatöiden erilaisten menoerien kirjaamiseen. Kaikki menotilit löytyvät käytössä olevasta tilikartasta. Mittavan tilikartan lisäksi kaupungin kirjanpitojärjestelmä mahdollistaa kohdistaa kustannukset eri alueille. Mm. kaikilla kiinteistöillä on kohdekohtainen numero. Tapahtuma kirjaukset on suositeltu kirjattavan kohteittain. (Raita & Talponen 2009.)

4.4 Lisähenkilökunta

Kaikilla pelastustoimen alueilla tulee olla öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Se on julkinen asiakirja. Vähimmäismäärä henkilökuntaa viranomaisittain on mainittu Helsingin pelastustoimien alueen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmassa vuodesta 2004. Virastoista Uudenmaan ympäristökeskus (vuoden 2010 alusta ELY-keskus) toimii asiantuntijana, valvovana viranomaisena. (Raita & Talponen 2009.)

Helsingin kaupungin torjuntasuunnitelmassa on esitetty jo normaalitilanteen öljyonttomuuden hoitoon mittava eri kaupungin virastoista koostuva henkilöstö. Suuronttomuuden tapaiseen poikkeustilanteeseen on siten kaupungilla riittävät omat resurssit hoitaa tilanteen tuoma haaste taloushallinnon osalta. Poikkeustilanne edellyttää erikoisryhmän nimeämistä, mutta pääsääntöisesti ryhmä koostuu kaupungin eri virastojen taloushallinnon ammattilaisista. Heitä johtamaan tultaneen nimeämään talouspääkoordinaattori, joka ohjaa erikoisryhmän toimintaa. (Raita & Talponen 2009.)

4.5 Öljyvahingon aiheuttajan laskutus

Lain mukaan vahingon aiheuttaja on velvollinen vastaamaan niistä kustannuksista, jotka pelastuslaitoksille syntyy öljyvahingon puhdistustyöstä. Useimmissa tapauksissa öljyvahingon aiheuttaja saadaan selville. (Höggqvist 2009.) Liitteessä 1 on esitetty kaavio öljyvahinkojen laskutuksessa.

Lähetettyihin laskuihin liitetään laskutussaate, jossa on esitetty lainperusteet laskutusta varten. Laskutussaateessa laskutusperusteena on mainittu *Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 737/1994 6 § 2 momentti*. Laskutussaateeseen on kirjattu lisäksi viitteet muihin lakeihin tai asetuksiin, joiden perusteella on selvitetty kustannuksien maksaminen, vastuusta, kiellosta ja korvausvastuusta vapauttamisesta. Lait ovat: Pelastuslaki 468/2003 § 1 ja 3, Öljyvahinkojen torjuntalaki 35 §, Öljysuojarahastolaki 1406/2004 § 14, Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta 737/1994 § 7, (Laskutussaate 2009.)

Mikäli öljyvahingon aiheuttaja ei ole selvillä, eikä aiheuttajaa ole ollut mahdollista selvittää, Öljysuojarahasto voi korvata puhdistustöistä aiheutuneet kustannukset tositeita vastaan. Öljysuojarahasto ei kuitenkaan korvaa puhdistustyöstä aiheutuneita kus-

tannuksia, mikäli öljyvahingon havainnon jälkeen on laiminlyöty aiheuttajan selvittäminen. (Höggqvist 2009.)

Tapauskohtaisesti Öljysuojarahasto korvaa torjuntakulut, jos on oikeudellisesti todettu, että öljyvahingon aiheuttaja on maksukyvytön. Vahingon aiheuttajalle lähetetään lasku Pronto-onnettomuusselosteesta saatujen tietojen perusteella. Selosteesta, joka esitetään kappaleessa 4.6, ilmenee torjuntatyöhön sisältyneet toimenpiteet sekä resursit kuten esimerkiksi loka-autot, kaivinkoneet jne. Onnettomuuspaikalla olleet asiantuntijat, kuten esimerkiksi palomestari tai paloesimiehet, tekevät Pronto-selosteeseen merkinnät mm. öljyntorjuntatyössä käytetyistä kertakäyttömateriaaleista sekä vaurioituneista tai likaantuneista varusteista ja tarvikkeista tulevaa laskutusta silmällä pitäen. (Höggqvist 2009.)

Liitteessä 2 on esitetty pikaohje päivittäisten maaöljyvahinkojen torjuntatoimenpiteistä sekä ohje soveltuvien osien, mitä Pronto-selosteeseen tulee merkitä. Pikaohjetta voidaan soveltuvien osien käyttää suuren öljyvahingon torjunnassa. Liitteessä 3 on esitetty öljyvahinkoilmoitus, jota voidaan käyttää laskunliitteenä tulevaa maksua varten muiden virastojen kustannuksista.

Kaikilla pelastuslaitoksilla on oikeus hakea rahoitusta öljyntorjunnan investointihankkeilleen Öljysuojarahastosta vahvistetun öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti. Helsingin pelastustoimen alueen öljyntorjuntasuunnitelma on vahvistettu v. 2005 (alk. v. 2004). Öljyntorjuntasuunnitelman käyttö- ja hankintakustannusosio vahvistetaan viiden vuoden välein. Esitykset öljyntorjunnassa tarvittavan kaluston hankkimisesta tekee alueen pelastustoimi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Ely) vahvistaa pelastustoimen alueen öljyntorjuntasuunnitelman, mm hankinnat. Kun öljyntorjuntasuunnitelma on vahvistettu, voi pelastuslaitos tehdä suunnitelman mukaiset investoinnit. Investointikustannuksista vastaa öljysuojarahasto niiltä osin kuin investoinnit on esitetty vahvistetussa öljyntorjuntasuunnitelmassa. Öljyntorjunnan investoinnissa yli 85 000 euroa ylittävät yksittäiset hankinnat edellyttävät Öljysuojarahaston ennakko-päätöstä rahoitusosuudesta. (Höggqvist 2009)

Öljyvahingon aiheuttajalta laskutetaan kaikki käytetyt kertakäyttömateriaalit mm. imetyspuomit, imetysainesäkit, imetysmatto, nippusidepussit, keräyssäkit, suojavarusteet, muovit, peitteet, kaluston- ja viemärinsulkumattojen pesetykset, kuljetukset sekä

torjuntatöistä aiheutuneet henkilöstön lisäkustannukset esim. ylityö. Pelastuslaitos ko-
koa öljyntorjuntatöistä eri virastoille koituneet kustannukset. (Höggqvist 2009)

4.6 Valtakunnallinen Pronto-järjestelmä

Pronto on sisäasianministeriön järjestelmä pelastustoimen seurantaan ja kehittämiseen sekä onnettomuuden selvittämistä varten. Pronton aineisto on koko Suomesta vuodes-
ta 1996 alkaen. Aineistoon kuuluvat onnettomuudet, resurssit, riskialueet, pohjavesi-
alueet, kuntien väkiluvut, rakennusten arvotietoja ja taustakartat. Pronton sovellus on
Internet-sovellus. Sen käyttäjät ovat pelastusviranomaisia, muita joitain viranomaisia
ja tutkijoita. Ominaisuudet ovat raportointi (mm. resurssista, toimenpiteistä, neuvonta-
ja valistustilaisuudesta), rekisteriaineiston käyttö ja tilastot. Pronton tietoja hyödyntä-
vät sisäasiainministeriö, Pelastusopisto, pelastustoimen alueet ja tutkijat. (Pronto omi-
naisuudet 2010.)

Suurin osa öljyvahingon aiheuttajista saadaan selville, joten torjuntatöiden kustannuk-
set voidaan osoittaa suoraan aiheuttajalle. Taloushallintopalvelukeskus hoitaa koko
laskutusprosessin laskutuspyyntöjen mukaisesti sekä mahdolliset perintäprosessit. Ta-
pauksissa, joissa kustannuksia ei saada perittyä todetulta aiheuttajalta (varattomuus
yms. syiden vuoksi) pelastuslaitos hakee kustannukset käyttömenojen korvaushake-
muksella Öljysuojarahastolta. (Höggqvist 2009.)

Pronto-onnettomuusselosteen toimintojen kuvaus ja materiaalien käyttäminen ovat
osana laskujen perusteluja. Öljyvahingon aiheuttajalta laskutetaan käytetyt materiaalit
sekä työkustannukset niiltä osin kuin on jouduttu turvautumaan pelastuslaitoksen ul-
kopuolisiin resursseihin. Lisäksi pelastuslaitoksen palkkakustannuksista laskutetaan
torjuntatöistä aiheutuneet henkilöstön lisäkustannukset (ylityöt yms.). (Heikkinen ym.
2009.) Itä-Uudenmaan pelastustoimialueella valtakunnallisen Pronto-järjestelmä on
käytössä sekä suomen että ruotsin kielellä (Ekholm ym. 2010).

Pronton-selosteessa on esitetty onnettomuuden kuvaus. Selosteeseen on mahdollista
liittää erilaisia tietoja myös jälkikäteen esim. laskutustiedot, valokuvia yms.. Pronto
järjestelmää tulisi kehittää Helsingin pelastuslaitoksen kannalta niin, että järjestelmää
voisi hyödyntää myös pitkäkestoisessa torjuntatyössä. Tällä hetkellä on vaikea arvioi-

da, kuinka Pronton käyttö soveltuu suuriin öljyntorjuntatöihin. Prontolla on paljon hyviä ominaisuuksia, ja sen onnettomuusselostetta voisi suoraan käyttää tositteiden liitteenä korvaushakemusta laadittaessa P&I-klubiin ja IOPC Fundiin, kansainvälinen öljysuojarahastoon. Selosteessa on selkeät ja asialliset kenttien otsikot, jotka täyttää öljyntorjuntatöistä vastaava henkilö. Lomakkeessa on esitetty seuraavat kenttien otsikot:

- tunnistetiedot
- kohteen tiedot
- onnettomuustyyppi
- kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä
- lisätietoja onnettomuudesta, jossa osallisena räjähdysaineet, öljyt tai muut vaaralliset aineet
- öljyntorjunnassa käytetyt materiaalit
- onnettomuudesta aiheutuneet henkilövahingot
- pelastustoiminnassa pelastushenkilöstölle aiheutuneet henkilövahingot
- käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät
- käytetyt ajoneuvot
- resurssien riittävyys
- selvitys pelastuslaitoksen toiminnasta ja arvio toiminnan tuloksellisuudesta
- laskutustiedot
- selosteen vanhat versiot
- laatija
- ylläpitäjä.

Monet kentät vastaavat vaatimuksiin, joita vaativat P&I-klubi, IOPC Fund kansainvälinen öljysuojarahasto sekä Öljysuojarahasto.

4.7 Pronto-onnettomuusselosteen kehitysideat

P&I-klubi ja IOPC Fund ovat kansainvälisiä organisaatioita ja niiden käyttämä asiointikieli on englanti. Pronto-järjestelmää tulisi suurten öljyvahinkotorjuntatöiden kannalta kehittää niin, että järjestelmästä olisi myös englanninkielinen versio. Englanninkieliset Pronto-onnettomuusselosteet, laskut ja muut tositteet ja todisteet voisi liittää suoraan korvaushakemukseen, joka lähetetään kansainväliselle korvausorganisaatiolle. Tämä voisi osaltaan nopeuttaa korvauskäsittelyä.

4.8 Itella Tyvi-järjestelmä

Tyvi on valtiovarainministeriön hanke vuodesta 1996 lähtien. Itella Tyvi-järjestelmän välityksellä yritykset ilmoittavat tietoja yhdenmukaisella tavalla sähköisesti viranomaisille ja viranomaistehtäviä hoitaville tahoille. (Usein kysyttyä Itella Tyvi 2010.)

Itella Tyvin vastaanottajat ovat Eläke-Fennia, Eläkevakuutusosakeyhtiö Veritas, Försäkringsaktiebolaget Pensions-Alandia, Itella, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, Tilastokeskus, Tulli, Työntekijäliitot, Vakuutusyhtiö Tapiola, Verohallitus, Ympäristöministeriö (mm. Öljysuojarahaston vuosi-ilmoitukset). Itella Tyvi-palvelua varten tarvitaan käyttäjätunnus. (Vastaanottaja Itella Tyvi 2010.)

Öljyntorjunta-assistentti tekee korvaushakemukset Itella Tyvi- järjestelmään, josta ne siirtyvät sähköisesti Öljysuojarahaston Parkki-järjestelmään. Korvaushakemuksia Helsingin pelastuslaitos lähettää Öljysuojarahastoon käyttömenojen osalta neljä kertaa vuodessa sekä lisäksi toteutuneet investoinnit. (Höggqvist 2009.)

Korvaushakemuksen eri osiot ovat:

- kaluston hankinta (investoinnit),
- torjuntavalmiuden ylläpitotehtävä,
- torjuntahenkilöstön koulutus,
- öljyvahingon torjuntakustannukset sekä
- saadut myyntitulot ja ennakot (palautus Öljysuojarahastolle).

Espoon kaupungin suunnittelu- ja rahoitusryhmä tekee yhteistyössä Länsi-Uudenmaan pelastustoimialueen kanssa Itella Tyvin avulla sähköisesti korvaushakemukset ym. hankinnat ja työtilaukset Öljysuojarahastoon. Korvaushakemukset lähetetään Öljysuojarahastoon vuoden lopussa. Korvaushakemukseen liitettyjen laskujen tulee sisältää selitykset ja perustelut. Espoon kaupungilla ei ole erillistä öljyntorjunta-assistenttia. Suomessa vain Helsingin pelastustoimialueella on öljyntorjunta-assistentti ja öljyntorjuntamestari. Öljyntorjuntamestarin tehtäväkuvaan kuuluu mm. öljyntorjunta kaluston kehittäminen ja kunnossapito. (Heikkinen ym. 2009.)

Itella Tyvi-järjestelmän välityksellä Itä-Uudenmaan pelastuslaitos lähettää Öljysuojarahaston järjestelmään kolme kertaa vuodessa korvaushakemukset käyttömenojen osalta ja toteutuneet investoinnit. (Ekholm ym. 2010.)

4.9 Raportointi

Nykykäytäntö on, että Espoon kaupungin hallitukselle raportoidaan kuukausittain Espoon kaupungin taloustilanteesta. Öljytorjunnan osalta kirjanpidosta raportoidaan sillä taajuudella kuin mitä maksajat edellyttävät. Etukäteen on vaikea arvioida, mitä avustuksia tai korvauksia tullaan hakemaan. (Heikkinen ym. 2009.)

5 TOSITTEIDEN KÄSITTELY

Öljytorjuntaorganisaation kirjanpidossa on tärkeää, että tietojentallennussuunnitelmasa on ohjeet tietojen tallentamisesta ja käsittelystä. On myös oltava selkeät ohjeet tositteiden käsittelystä ja arkistoinnista. Liiketapahtumiin liittyvien tietojen ja tositeaineiston käsittelyssä pitää ottaa huomioon kirjanpitolainsäädännön vaatimukset. (Jyrkiö 2008, 273.)

5.1 Tositteet

Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) 2. luvun 5. pykälän mukaan tosite, joka todentaa liiketapahtuman, pitää olla päivätty ja numeroitu. Menotositteesta pitää selvittää, mikä tuotannontekijä vastaanotettu, ja tulo-tositteesta, mikä suorite luovutettu. Tositteessa tai sen liitteenä on oltava tuotannontekijät (tavara tai palvelu) vastaanottoajankohta ja suoritteen (palvelu tai tavara) luovutusajankohta.

Tositteessa, joka todentaa, että maksu on suoritettu mahdollisuuden mukaan, tulee olla maksun saaja tai maksun välittänyt rahalaitos tai muu vastaava antama. Kun ei saada ulkopuolisen antamaa tositetta, kirjaus pitää todentaa kirjanpitovelvollisen itsensä laatiman ja asianmukaisesti varmennetun tositteen avulla.

Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) 2. luvun 5. pykälän mukaan kirjanpitomerkinnät on tehtävä selvästi ja pysyvästi. Kirjanpitomerkintää ei saa poistaa eikä tehdä epäselväksi. Kirjanpitoaineisto, paitsi tasekirjaa, saa säilyttää koneellisella tietovälineellä.

5.2 Kirjanpitoaineiston säilyttäminen ulkomailla

Öljyntorjuntaorganisaation kirjanpitoaineistoa saa tarvittaessa säilyttää ulkomailla, korvausorganisaatioiden pyydettyä. Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) 2. luvun 9. pykälän mukaan kirjanpitokirjat, tilikauden tositteet ja muu kirjanpitoaineisto saatetaan kirjanpidon hoitamiseksi säilyttää tilapäisesti muualla kuin Suomessa. Ennen tositteen viemistä Suomesta kirjanpitovelvollisen on laadittava tositteesta oikeaksi todistettu jäljennös. Jäljennöksessä pitää olla tieto milloin, minne ja mitä tarkoitusta varten tosite on viety.

6 TORJUNTAORGANISAATION KUSTANNUSSUUNNITELMA

6.1 Torjuntatöiden korvaukset vuonna 1987

Suomen Ympäristökeskuksessa ja pelastuslaitoksilla on kokemusta alusöljyonnettomuuden torjunnasta vuonna 1987, jolloin Antonio Gramsci -niminen öljytankkeri ajoi karille Vaarlahdella ja 650 tonnia raskasta polttoöljyä valui mereen. Pelastustyö oli erittäin haastavaa, koska öljy jouduttiin keräämään jäisestä merestä. (Ympäristökeskus.)

Taulukosta (liite 4) voidaan nähdä, että kalusto- ja materiaalihankinnoista korvattiin vain 16,7 % hakemussummasta, koska käytännössä hankittua kalustoa ja materiaalia ei tarvittu torjuntatyössä. Suomen valtion ja kansainvälisen öljyvahinkojen korvausraston välisissä neuvotteluissa sovittiin, että kalusto korvataan vuokrakustannusperiaatteella. Tämä tarkoitti sitä, että korvaus laskettiin sen pohjalta, mitä vastaavan kaluston vuokraaminen kansainvälisiltä markkinoilta olisi tullut maksamaan Suomen valtiolle.

6.2 Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen kokemuksia vuonna 1997 torjuntatöiden korvausjärjestelyssä

Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksella on myös kokemusta alusöljyonnettomuuden torjunnasta vuonna 1997, jolloin MS Ramillas -niminen aluksesta Loviisalahden Valkon

satamassa 20 m³ tonnia raskasta polttoöljyä valui mereen. Kyseisessä tapauksessa korvausjärjestelyt olivat myös poikkeukselliset, koska aluksen varustamon vakuutusyhtiötä ei voitu koskaan tavoittaa ja varustamolla ei ollut taloudellisia resursseja vastata torjuntatöiden kustannuksista. Korvaushakemus laadittiin tuolloin kansainväliselle öljysuojarahastolle. Porvoon kaupungin pelastuslaitos sai korvauksia torjuntatöistä yhteensä noin 613 500 suomen markkaa. (Ekholm, Korhonen & Räisänen 2010.)

Kansainvälinen öljysuojarahasto korvaa öljyntorjuntakustannukset perusteluista toimenpiteistä ja tositteita vastaan (Martikainen; liite 1). Tämä on tärkeää ottaa huomioon, kun torjuntatöiden kustannuksia kirjataan järjestelmään. Esimerkiksi em. Antonio Gramsci -aluksen onnettomuustapauksen korvausprosessiin liittyi ongelmia juuri todennettuihin tositteisiin. (Ekholm ym. 2010.)

Isona ongelmana Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen näkökulmasta on alusöljyvahinkotilanteessa öljyntorjuntatyön rahoitus alkuvaiheessa. Pienen kaupungin kassaan suuri kertaluontoinen kustannuserä luo suuret haasteet. (Ekholm, ym. 2010.)

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos on yhteistyössä EMSA:n (Euroopan meriturvallisuusvirasto) kanssa ja osallistuu sen järjestämiin öljyntorjuntaharjoituksiin. (Ekholm ym. 2010.)

6.3 Torjuntatöiden kustannusarviointi

Meno ja kulu käsitteet kuuluvat liikekirjanpitoon. Käsite kustannus kuuluu operatiiviseen laskentatoimeen. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 46.)

Torjuntatöiden kustannussuunnitelmassa otetaan huomioon mahdollisimman laajasti öljyntorjunnasta aiheutuvat kustannukset.

Kustannuslähteitä ovat:

- toimintaympäristö ja olosuhteet
- onnettomuuspaikka ja laajuus
- alkutilanne ja ennusteet
- koulutus- ja harjoitussuunnittelu
- sisäisen viestinnän ja tiedonkulun järjestäminen

- puhdistustyön organisointi
- torjuntaorganisaation muodostaminen
- kuljetusketjun suunnittelu
- öljyyntyneiden eläinten käsittely ja kuljetus
- henkilöresurssien järjestäminen
- öljyjätteen käsittely ja lajittelu
- tiedotus
- tilannekuva ja tiedustelu
- apujoukkojen työturvallisuudesta huolehtiminen
- logististen pisteiden perustaminen kalusto- ja henkilöstöhuolto
- välivarastoinnin suunnittelu
- lastaus/purkaustoimintojen suunnittelu
- maa/meri/ilmakuljetusten järjestely
- loppusijoituksen suunnittelu
- käsittelypaikkojen rajoitteet
- rahoitus & kirjanpito
- toimenpiteiden dokumentointi sekä
- toimintaa säätelevät lait ja luvat (SÖKÖ II).

6.4 Kustannuslaskenta

Kustannuslaskenta on johdon tuki päätöksenteossa ja myös organisaation ohjausjärjestelmä. Kustannuslaskenta on osa operatiivista laskentatoimintaa, ja sen tavoitteena on suorite- tai tuotekohtaisten kustannusten selvittäminen. Usein on myös tarve selvittää esimerkiksi toimintokohtaiset kustannukset. (Alhola & Lauslahti 2006, 185)

Toimintokohtaisten kustannuksien selvittäminen öljyntorjuntaorganisaatiossa on tärkeää kansainväliselle korvausorganisaatiolle raportointia varten. Öljyntorjunnassa suoritekohtaisia kustannuksia arvioidaan esimerkiksi sen mukaan, mitä yksi kerätty öljylitra on tullut maksamaan.

Kansainvälisen öljysuojarahaston korvaushakemuksessa on vaatimuksena esittää raportti, joka kuvailee torjuntatoimenpiteitä ja yhdistää ne kuluihin ja mahdollisesti myös kustannuksiin. (Martikainen; liite 1.). Edellä mainittu raporttia varten on tarpeen tehdä ensin kustannuspaikkaseuranta (liite 6).

Kustannuspaikka on toimintayksikkö tai vastuualue, jonka aiheuttamat kustannukset selvitetään erikseen. Kustannuspaikat vastaavat organisaation vastuunjakoja. Yhden henkilön vastuulla on kustannuspaikan toiminta ja siitä aiheutuvat kustannukset. Vastuualueella saa olla useita kustannuspaikkoja, mutta kustannuspaikalla ei saa olla monta eri vastuualueetta. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 118–119.)

Öljyntorjuntaorganisaatiossa rannalla kustannuspaikat tai vastuualueet voivat olla lohkot rantoja pitkin. Kullakin lohkolle on nimi ja numero. Lohkoon kuuluu viisi kaistalletta. Öljyntorjuntaorganisaatiossa muut kustannuspaikat ovat hallinto, koulutus, viestintä ja varastot.

Kustannuslaskennan ketju lähtee kustannuslajilaskennasta ja sieltä edelleen vastuuelaskentaan päätyen toimintolaskentaan. Kustannuslaskenta käsittää kolme vaihetta:

- kustannuslajilaskenta käsittelee kokonaiskustannukset lajeittain laskentakaudella esim. palkat ja vuokrat,
- kustannuspaikka- eli vastuuelaskenta käsittelee kustannusten kohdistamisen kustannuspaikoille esim. varastolle, hallinto-osastolle sekä
- suoritekohtainen laskenta käsittelee kustannusten kohdistaminen suoritteille (tuotteille). (Alhola & Lauslahti 2006, 185–186.)

Työnjohto tekee kustannuspaikkoja koskevat merkinnät. Merkinnät tehdään tosittesiin esim. ostolaskuihin, varastomääräisiin, tuntioppuihin jne. Jokaiselle merkintöjen tekijälle jaetaan kustannuspaikkaluettelo, jossa on liitteenä selvitys kustakin kustannuspaikasta. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 120.)

Kaupungeilla ja kunnilla on omat kustannuspaikkaluettelot. Öljyntorjuntaorganisaation johdon on jaettava kunkin kustannuspaikan työnjohdolle kustannuspaikkaluettelo.

Organisaation ohjausjärjestelmää tukee vastuuelaskenta. Esimerkiksi hallinnosta ja osastosta vastaa joku erikseen nimetty henkilö. Tavoitteiden seuranta vastuualueittain on myös kustannuslaskennan tehtävä. Laskentajärjestelmän koodistot tulee olla käytössä. Kustannusnumeroiden ja organisaatiokoodien avulla kohdistetaan kustannukset oikeille vastuualueille eli kustannuspaikoille. Kustannukset kirjataan kustannuspaikalle aiheuttamisperiaatteen mukaan. (Alhola & Lauslahti 2006, 186–187.)

Kustannuspaikkalaskentaa varten tarvitaan tiedot esim.

- palkkakirjanpidon tositteista kuukausipalkat, korjaustyökustannukset ja ylityölisät ja jne.,
- varastonkirjanpidon tositteista korjaus- ja huoltotarvikkeiden kustannukset,
- liikekirjanpidon tositteista vieraiden suorittamien palvelujen kustannukset, vuokrat ja jne. Poistoja ja korkoja koskevia tositteita on laadittava vain kustannuslaskentaa varten. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 121.)

6.5 Öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetti

Öljyntorjuntaorganisaation budjetin avulla tuetaan torjuntatöidentoimintasuunnitelmaa.

Jyrkkiö ja Riistama (2008, 226) ovat antaneet kirjassaan selkeän määritelmän yrityksen budjetille. Budjetti on yrityksen (tulos- tai kustannusyksikön taikka vastualueen) toimintaa varten laadittu, mahdollisimman edullisen taloudellisen tuloksen sisältävä, määrättyä ajanjaksona toteuttavaksi tarkoitettu euromääräinen (tai joskus vain määrällinen) toimintasuunnitelma.

Budjetin sisältö ja muoto ovat organisaationkohtaisia. Budjetin perustana on organisaation toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelma sisältää mm. suunniteltujen toimenpiteiden kuvaukset, vastuuhenkilöt, suoritusmittarit ja tavoitetasot. (Palomäki 2007, 128.)

Tulosbudjetti on organisaation pääbudjetti, ja se kootaan osabudjeteista. Toimintojen tai vastualueiden mukaan saadaan osabudjetit. Tulosbudjetti koostuu tuotoista ja kustannuksista organisaation eri osabudjeteista. Tulosbudjetin muoto on tuloslaskelman muodossa. Tuloslaskelman seurantakausi valitaan toiminnan tarpeiden mukaisesti, ja se voi olla esimerkiksi kuukausi. (Alhola & Lauslahti 2006, 293–294.)

Suuren alusöljyvahingon tapauksessa, kun öljyä on valunut useita kilometrejä rantaa pitkin, öljyntorjuntaorganisaation täytyy tehdä lohkoille torjuntatöiden budjetti. Kunkin lohkon budjetti on osabudjetti. Liitteessä 6 on esitetty kustannuspaikkaseurantalomake, mutta sitä voidaan käyttää myös budjetoinnissa.

Öljyntorjuntaorganisaation tuotoiksi kirjataan erilaiset rahoitukset, joita ovat esim:

- lainat
- kuntien rahoitus
- valtion rahoitus,
- Öljysuojarahaston ennakot
- Öljysuojarahaston korvaukset
- korvaukset P&I ja IOPC Fund (Halonen 2007, 169).

Öljyntorjuntaorganisaatiolla osabudjetit ovat toimintojen osabudjetit. Öljyntorjuntaorganisaatiolle tulosbudjetin seurantakuukausi on kuukausi. Liitteenä 5 on esitetty esimerkki öljyntorjuntaorganisaation tulosbudjetista 12 kk. Alla oleva listalla avataan tarkemmin budjetin sisältö.

Henkilöstökulut:

- kk-palkat
- ylityö
- lomarahat
- muut palkat ja palkkiot
- eläkevakuutusmaksut
- vakuutusmaksut
- henkivakuutusmaksut
- työnantajan sosiaaliturvamaksut
- työttömyysvakuutusmaksut työnantaja
- työnantajan tapaturmavakuutusmaksut

Torjuntaorganisaation palvelujen ostot:

- analyysipalvelut
- maarakennuspalvelut
- välivarastointi
- jälleenkäsittely
- esiselvitykset
- kuljetuspalvelut
- ateriapalvelut
- työsuojelu

- rekrytointi
- tilintarkastus
- korjaukset, huollot ja varaosat
- koneiden ja laitteiden kunnossapito

Matkakulut:

- matkustus ja majoituspalvelut
- ulkomaan matkat
- matkavakuutus
- poltto- ja voiteluaineet

Koneet ja laitteet

Vuokrat:

- toimitilojen vuokrat
- rakennusten ja huoneistojen vuokrat
- koneiden ja laitteiden vuokrat
- leasingvuokrat
- muu vuokrat
- sisäiset vuokrat

Aineet ja tarvikkeet

- imeytyspuomit
- imeytysainesäkit
- imeytysmatto
- keräyssäkit
- suojarusteet ja niiden huolto
- muovit, peitteet
- muut kertakäyttömateriaali
- posti- ja telepalvelut
- kaluston pienhankinta
- toimistotarvikkeet
- elintarvikkeet
- taloustarvikkeet
- ensiaputarvikkeet
- varaosat ja pientyövälineet
- muut materiaalihankinnat

Muut kulut:

Tiedotus ja markkinointi

- rekrytointi-ilmoitukset

Vakuutukset

- vahinko- ja vastuuvakuutukset

- kiinteistö ja irtainvakuutukset

- ajoneuvovakuutukset

Poistot

- poistot koneista ja kalusteista

7 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Helsingin pelastuslaitoksen talouden suunnittelu ja liikekirjanpito hoidetaan yhteistyössä Helsingin kaupungin taloushallintopalvelun (Talpa) ja Helsingin talous- ja suunnittelukeskuksen (Taske) kanssa. Samoin Länsi-Uudenmaan pelastustoimialueen kirjanpito hoidetaan Espoon kaupungin taloushallintopalvelun kautta. Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen taloushallinto on Porvoon kaupungin taloustoimiston vastuulla.

Suuren öljyonnettomuuden tapauksessa voidaan perustaa öljyntorjuntakirjanpitojärjestelmiin oma hanke. Tapahtumien kirjaamisessa voidaan käyttää torjunta-alueiden lohko- ja kaistalejakoa. Espoon ja Helsingin kaupungeilla on käytössä tehokkaat taloushallinnon järjestelmät, mikä mahdollistaa rahoitushakemusta varten järjestää rahoittajien ohjeistuksen mukainen tositteiden säilytysmuoto. Kaupunkien kokemuksista EU-hankkeissa ja niiden vaatimuksista kirjanpitoon on hyötyä myös öljyntorjuntakirjanpidossa, koska kansainvälisten korvausrahastojen ohjeistus kirjanpidon osalta poikkeaa suomalaisesta kirjanpitotavoista.

P&I- klubin, IOPC Fund kansainvälinen öljysuojarahaston sekä Öljysuojarahaston vaatimuksena on, että kaikki kuitit tehdyistä töistä on säilytettävä. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki kuitit ostoista ja tilauksista, tilausvahvistuksista, lähetyslistoista ja muihin toimituksiin liittyvistä asiakirjoista tulee liittää korvaushakemuksiin. Korvaukset maksetaan perustelluista tarkoituksenmukaisista öljyntorjuntatoimenpiteistä. Lisäselvityksiä korvaushakemukseen voivat olla mm. Pronto-onnettomuusseloste, torjuntatyötä johtavan henkilön toimintapäiväkirja sekä öljyvahinkoilmoitus (liite 3). Em. lisäselvityksistä ilmenevät tehdyt toimenpiteet, käytetyt materiaalit ja onnettomuuden

kuvaukset. Öljyntorjuntakorvauksen hakemusprosessissa voidaan hyödyntää myös Itella Tyvi- ohjelmaa.

Öljyntorjuntatilanteessa öljyntorjuntaorganisaatiolla voi tulla tarve nimittää torjuntakontrolleri tai torjuntakoordinaattori, joka hoitaa taloustehtäviin sisältyviä korvaushakemusten laadintaa. Helsingin pelastuslaitoksen öljyntorjunta-assistentti on kerännyt vuodesta 2005 lähtien öljyntorjunta-taloushallinnon materiaalia. Kaikki tiedot ovat ajan tasalla, ja käytännön kokemusta olisi hyvä hyödyntää suuren öljyvahingon sattuessa.

Suurilta öljyonnettomuuksilta Suomen merialueilla on tähän mennessä onneksi välttytty. Raakaöljyn merikuljetukset ovat lisääntyneet merkittävästi Suomenlahdella, joten öljyonnettomuuksiin tulee varautua sekä varsinaisten torjuntatöiden osalta, että torjuntatöiden edellyttämien korvausjärjestelyiden osalta. Tämä tarkoittaa sitä, että sen lisäksi, että käytännön torjuntatöitä harjoitellaan, tulisi harjoitukset ulottaa myös torjuntatyön korvaushakemusten laadintaan sekä torjuntatyön kirjanpitoon.

Haasteena on osoittaa kirjanpidossa, miten em. välilliset kustannukset osoitetaan kuuluvaksi mahdollisen suuronnettomuuden torjuntakustannuksiksi kansainvälisten rahoitusorganisaatioiden edellyttämällä tavalla. Samoin tulee voida perustella, miksi pelastustoimessa on päädytty käyttämään juuri tiettyä kalustoa, kun käyttökustannuksiltaan edullisempaa kalustoa olisi käytettävissä. Jatkotutkimuksessa voisi tätä kahta ongelmaa.

Tiedostettujen resurssien osalta turvaudutaan usein ennakkoon kilpailutettuihin puitesopimuksiin, mutta haasteena ovat torjuntasuunnitelmassa tiedostamattomien resurssien hankintaan liittyvät menettelyt. Torjuntasuunnitelmassa tulisi ottaa kantaa myös tällaisten tapausten hankintamenettelyyn. Jatkotutkimuksessa voisi käsitellä tätäkin ongelmaa.

LÄHTEET

- Alhola, K., Lauslahti, S. 2006. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. 1.-5. painos. Helsinki: WSOY.
- Ekholm, L. Öljyntorjuntavastaava. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos. Haastattelu 25.2.2010. Porvoo: Porvoon pelastuslaitos.
- Elolähde, P., Nurmi, K., Pirttijärvi, J., Soinisalo, O. & Tuomainen, J. 1991. Kustannuslaskentatyöryhmän loppuraportti. Vesi- ja ympäristöhallitukselle. Helsinki.
- Halonen, J. 2007. SÖKÖ-Toimintamalli suuren öljyntorjuntaoperaation koordinointiin rannikon öljyntorjunnasta vastaaville viranomaisille. Kotka: Kymenlaakson ammatti- korkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Oppimateriaali Nro 15.
- Heikkinen, P. Talousarviopäällikkö. Espoon kaupunki. Haastattelu 14.12.2009. Espoo: Espoon kaupunki.
- Höggqvist, A. Öljyntorjunta-assistentti. Korjaus- ja täydennyspalaveri 5.2.2010. Helsinki: Helsingin pelastuslaitos.
- Höggqvist, A. Öljyntorjunta-assistentti. Haastattelu 10.12.2009. Helsinki: Helsingin pelastuslaitos.
- Jolma, K. Asiantuntijapalveluosasto. Ympäristövahinkoyksikkö. Ympäristövahinkojen torjunta. Haastattelu 6.11.2009. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.
- Jyrkkiö, E. & Riistama, V. 2008. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. 18.-20. painos. Helsinki: WSOY.
- Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.
- Korhonen, S. Taloustoimisto, taloussuunnittelu. Porvoon kaupunki. Haastattelu 25.2.2010. Porvoo: Porvoon pelastuslaitos.
- Kuronen, K. & Vattulainen, T. 2009. Controllerin työkuva. Kandidaatintyö. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Laskutussaaite. Helsingin kaupunki pelastuslaitos. Operatiivinen toimiala. Pelastustoimen yksikkö / öljyntorjunta. 11.2.2009

Martikainen, T. 2009. Korvaus- ja rahoituslähteet öljyntorjuntaorganisaatiolle alusöljyvahinkotilanteessa. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Projektityö/toiminataohje.

Nuppola, V. Öljyntorjuntavastaava. Länsi-Uudenmaan Pelastuslaitos. Haastattelu 14.12.2009. Espoo: Espoon kaupunki.

Pirttijärvi, J. Asiantuntijapalveluosasto. Ympäristövahinkoyksikkö. Ympäristövahinkojen torjunta. Haastattelu 6.11.2009. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Pronto järjestelmä. Saatavissa:<http://prontonet.fi/> [viitattu 22.1.2010].

Pronto ominaisuudet. Saatavissa:

[http://www.intermin.fi/pelastus/images.nsf/files/3A2817F71097B2E7C225726400464633/\\$file/PRONTO_fi.pdf](http://www.intermin.fi/pelastus/images.nsf/files/3A2817F71097B2E7C225726400464633/$file/PRONTO_fi.pdf) [viitattu 22.1.2010].

Puolamäki, E. 2007. Strateginen johdon laskentatoimi. Kasvuyrityksen liiketoiminnan ohjausmenetelmät.. Tallinna: Tietosanoma Oy.

Raita, J. Kehittämispäällikkö. Öljyntorjuntasuunnittelun asiantuntija. Haastattelu 19.11.2009. Helsinki: Helsingin pelastuslaitos.

Räisänen, T. Hallintosihtööri. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos. Haastattelu 25.2.2010. Porvoo: Porvoon pelastuslaitos.

Soinisalo, O. Taloushallinto. Haastattelu 6.11.2009. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Talponen, P. Taloushallinto. Haastattelu 19.11.2009. Helsinki: Helsingin pelastuslaitos.

Tuominen, J. Riskienhallintajohtaja. Suunnittelu- ja rahoitusryhmä. Espoon kaupunki. Haastattelu 14.12.2009. Espoo: Espoon kaupunki.

Usein kysyttyä. Itella Tyvi. Saatavissa:<http://www.tyvi.fi/tyvifaq/index.html> [viitattu 22.1.2010].

Vastaanottaja. Itella Tyvi. Saatavissa:<http://www.tyvi.fi/vastaanottaja/index.html> [viitattu 22.1.2010].

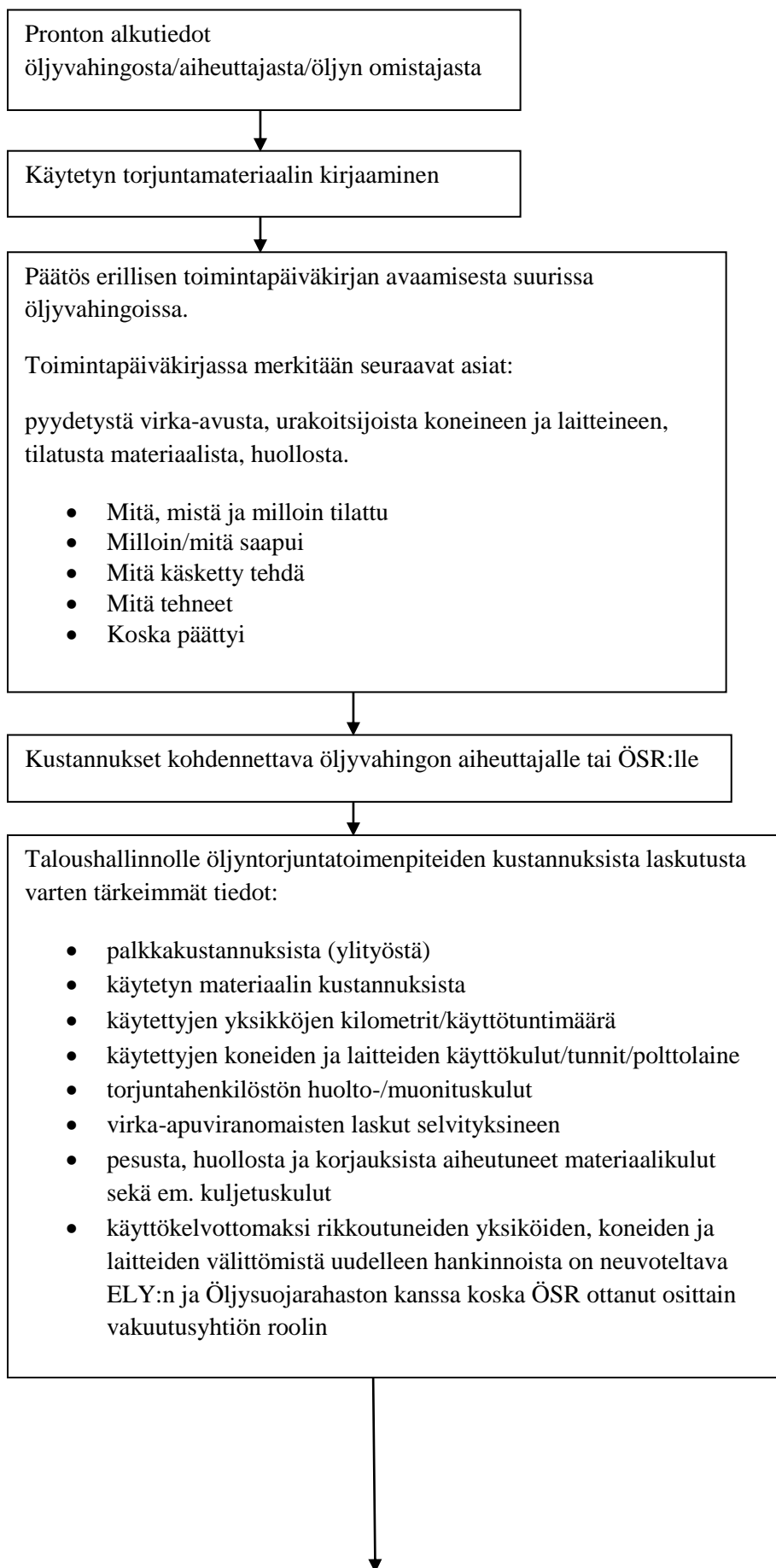
Ympäristökeskus. Saatavissa:

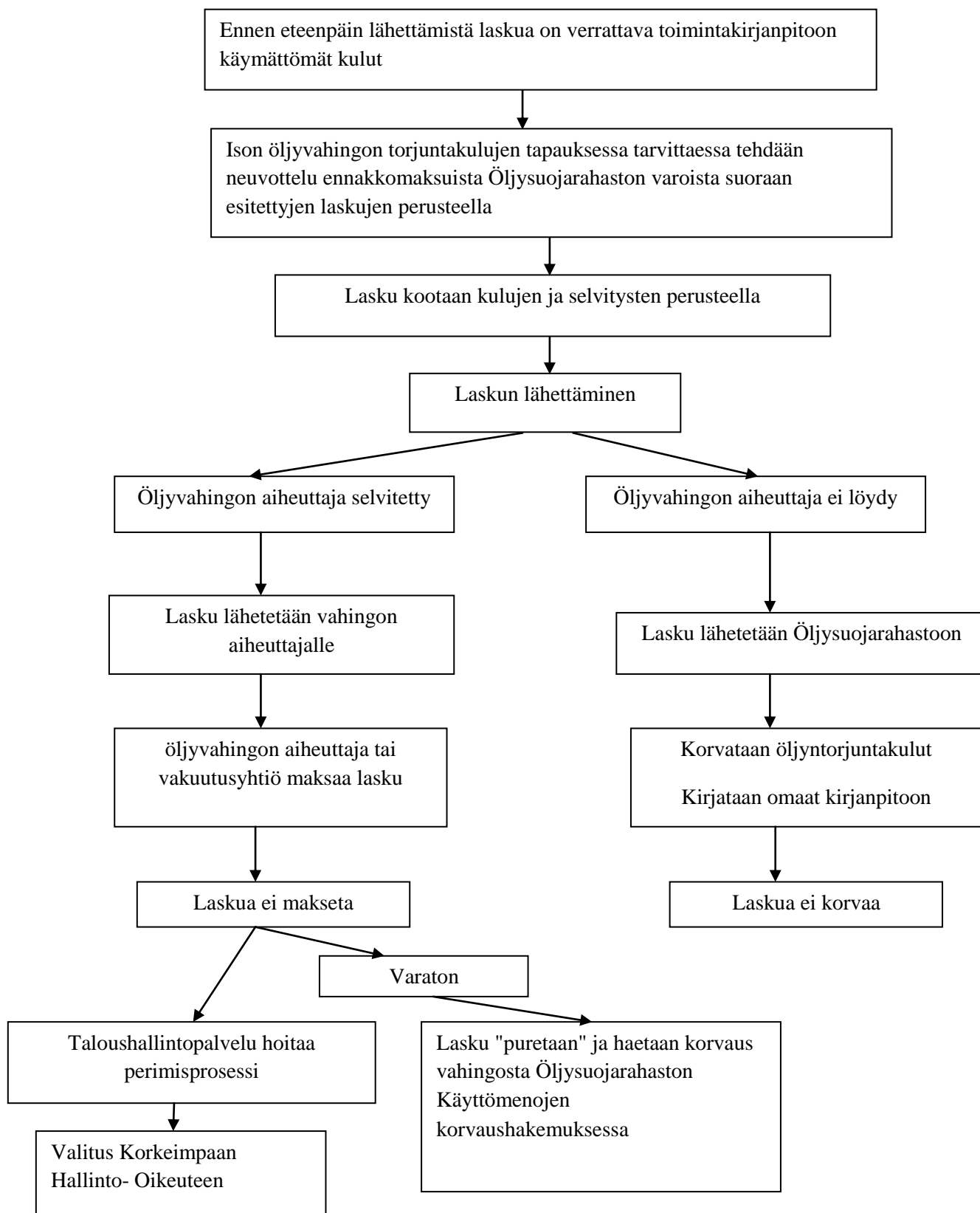
<http://www.ymparistokeskus.fi/download.asp?contentid=49681&lan=fi> [viitattu 28.02.2010].

Yritystutkimusneuvottelukunta. Lomake T2. Saatavissa:

<http://www.yritystutkimusneuvottelukunta.fi/?1;2;500;500.html> [viitattu 11.3.2010].

Kaavio öljyvahinkojen laskutuksessa

Päivittäinen pikaohje torjuntaa ja laskutusta varten (tietoja voi käyttää suuressa öljyvahingossa)

PIKAOHJE MAAÖLJYVAHINGOJEN TORJUNTAAN	LASKUTUSTA VARTEN PRONTO-SELOSTEESEEN MERKITÄÄN:
<p>MUISTA ÖT- VARUSTEKASSIT ÖLJYKEIKALLE MUKAAN!</p> <p>PELASTUSVIRANOMAISEN VELVOITE ON HÄTÄNÄYTTEENOTTO EPÄSELVISSÄ ÖLJYHAVAINNOISSA.</p> <p>ILMOITUS OTETUISTA NÄYTTEISTÄ POLIISILLE.</p> <p><u>ÖLJYVAHINKO ON PELASTUSVIRANOMAISEN VASTUULLA KUNNES ÖLJYINEN JÄTE JA ÖLJYYNTYNYT MAA-AINES ON LUVALLISESSA VASTAANOTTOPAIKASSA ESIM. SOILREM, HKR/KYLÄSAARI TAI KIVIKKO (PIENET MÄÄRÄT).</u></p> <p>PELASTUSVIRANOMAINEN PÄÄTTÄÄ KOSKA TORJUNTA PÄÄTTYY JA MERKITSE PÄÄTTYMISAJAN SEKÄ ILMOITUKSET MUILLE VIRANOMAISILLE ONNETTOMUUSSELOSTEESEEN.</p> <p>TORJUNTA PÄÄTTYY KUN ÖLJY EI ENÄÄ HAISE MAAPERÄSSÄ TAI ON POISTETTU PUTKISTOISTA. <u>ASIAN TOTEAA TOIMINTAA JOHTAVA PELASTUSVIRANOMAINEN.</u></p> <p>YMPÄRISTÖVIRANOMAINEN EI PÄÄTÄ KOSKA TORJUTAAN JA KOSKA TORJUNTA PÄÄTTYY. YMPÄRISTÖVIRANOMAINEN TOIMII ASIAANTUNTIJA-APUNA TARVITTAESSA.</p> <p>ÖLJYVAHINGON VAIKUTTAESSA YMPÄRISTÖÖN TAI TORJUNTAKULUT ALKAVAT OLLA HUOMATTAVIA, ANNETAAN TEHTÄVÄ AINA POLIISILLE TUTKITTAVAKSI. TUTKINTAPYYNTÖ MERKITÄÄN AINA SELOSTEESEEN.</p> <p>ÖLJY MAAPERÄSSÄ: RAKENNUSVIRASTON PÄIVYSTÄJÄN KAUTTA HARJA-JA KAIVINKONEET JA KUORMA-AUTOT VIRKA-AIKANA</p> <p>ÖLJY VIEMÄRI-TAI SADEVESIPUTKISTOSSA: HELSINGIN VESI PÄIVYSTYS NUMERO VIRKA-AIKANA NUMERO</p> <p>ÖLJY KAUKOLÄMPÖTUNNELISSA: HELSINGIN ENERGIA PÄIVYSTYSNUMERO</p> <p>ÖLJY RAKENNUKSEN ALLA (MAANALAISET ÖLJYSÄILIÖT): YLEENSÄ HELSINGIN YMPÄRISTÖKESKUS, KEIKKA KÄÄNTY SAASTUNEEN MAAPERÄN PUHDISTUKSEKSI; YMPÄRISTÖVIRANOMAINEN HOITAA SAASTUNEEN MAAPERÄN PUHDISTUKSEN RAKENNUKSEN ALTA.</p> <p>PIENEHKÖT IMEYTYSAINE-ÖLJYSEOKSET (MAX. 2 SÄKKIÄ SHELLIÄ) KULJETETAAN YKSIKÖLLÄ H77 KIVIKON ONGELMAJÄTTEIDEN VASTAANOTTOPAIKKAAN TAIKKA ASEMAN SULOON. SUURET ERÄT JA VAIKEAKULKUISISSA PAIKOISSA OLEVAT ÖLJYJÄTTEET KULJETETAAN ONGELMAJÄTELAITOKSELLE HKR:N TOIMESTA. ÖLJYISTÄ JÄTETTÄ (=ONGELMAJÄTE) EI SAA LAITTA A SEKAJÄTTEEN JOUKKOON.</p> <p>MUISTA MERKITÄ ÖLJYJÄTE ASIANMUKAISILLA MERKINNÖILLÄ JOTTA SE PYSTYTÄÄN KOHDISTAMAAN OIKEAAN TEHTÄVÄÄN LASKUTUKSESSA.</p> <p><u>MUISTA KERTAKÄYTTÖPUOMIEN POISTAMINEN KUN ÖLJYKEIKKA ON LOPPUUN SAATETTU! JA PRONTOON TÄSTÄ MYÖS MERKINTÄ!</u></p> <p><u>MUISTA ILMOITTA SULOON TUODUSTA ÖLJYJÄTTEESTÄ</u></p>	<p>– JOKAINEN HÄLYTETTY VIRASTO TAI LAITOS SEKÄ MUUT TOIMEKSIANNOT</p> <p><u>KAIKKI KÄYTETTY KERTAKÄYTTÖMATERIAALI:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - IMEYTYSPUOMIT, HALKAISIJA JA MÄÄRÄ - IMEYTYSAINESÄKIT, LAATU JA MÄÄRÄ - IMEYTYSMATTO, LEVEYS, KÄYTETTY METRIT TAI RULLAT -NIPPUSIDEPUSSIT - KERÄYSSÄKIT, MÄÄRÄ JA MALLI -SUOJAVARUSTEET (TYVEK-HAALARIT Y.M.S) -MUOVIT, PEITTEET <p><u>MERKITSE PRONTOON KAIKKI ÖLJYNTORJUNNASSA TUHOUTUNEET/LIKAANTUNEET VARUSTEET/TARVIKKEET.</u></p> <p><u>ÖLJYN OMISTAJAN TAI VAHINGON AIHEUTTAJAN YHTEYSTIEDOT</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>AJONEUVON REKISTERINUMERO</u> - OMISTAJAN NIMI JA OSOITE - LIIKENNÖITSIJÄN/YRITYKSEN TIEDOT - KIINTEISTÖN NIMI/YRITYKSEN NIMI - ALUKSEN NIMI - VARUSTAMO <p>MIKÄLI ÖLJYN OMISTAJAA TAI VAHINGON AIHEUTTAJAA EI LÖYDY:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PRONTOON MERKITÄÄN: EI TIETOA AIHEUTTAJASTA <p>APUA PRONTON TÄYTTÄMISEEN JA LISÄTIETOJA LASKUTUKSESTA</p> <p>ÖLJYNTORJUNNAN KALUSTOMESTARI puh. numero ÖLJYNTORJUNTAVARIKKO TOIMISTO puh. numero ÖT-VARIKKO KALUSTOHALLI puh. numero</p> <p>MAAÖLJYVAHINGOISTA VASTAAVA PALOMESTARI puh. numero</p> <p>MERIÖLJYVAHINGOISTA JA MABSIN JA MOBSIN KÄYTÖSTÄ LISÄTIETOJA: puh. numero</p> <p>TARVITTAESSA KONSULTOINTIAPUA: JOHTAVA YMPÄRISTÖTARKASTAJA puh. numero</p> <p>YMPÄRISTÖJUTTUIJEN TUTKINNANJOHTAJA puh. numero</p> <p><u>ÖLJYYNTYNEET FLEXI-PUOMIT JA VIEMÄRINSULKUMATOT VIEDÄÄN PESETETTÄVIKSI:</u></p> <p>MUISTA PYYTÄÄ TILAUSNUMERO</p> <p>HUOM! MERKITSE MYÖS PRONTOON KOSKA PUOMIEN , VIEMÄRINSULKUMATTOJEN PESETYKSET, KULJETUKSET JA HAUT OVAT MYÖS VAHINGON AIHEUTTAJALTA LASKUTETTAVIA.</p> <p>JÄTEASEMAN AUKIOLOAJAT</p>

Öljyvahinkoilmoitus

Viraston/laitoksen nimi
(Rakennusvirasto, Liikuntavirasto jne.)

ÖLJYVAHINKOILMOITUS
Pelastuslaitoksen toiminnenumero
Päivämäärä

Ilmoituksen tekijä:	Nimi	
	Puhelin	
	Yksikkö	
Milloin aloitettu torjunta-toimenpiteet:	Päivämäärä	Klo
Vahinkopaikka:	Osoite	Pelastuslaitoksen PRONTO-selosteen nro
Tehdyt toimenpiteet:		
Kuka tai ketkä tekivät, henkilömäärä:		
Käytetyt koneet, laitteet ja materiaalit:		
Miten ja miksi on suoritettu öljyisen maaperän / merestä kerätyn jätteen välivarastointi:		
Vahingon-aiheuttaja:	Nimi	Rekisterinumero
	Osoite	

M/T Antonio Gramscin öljyvahingon kustannusten analyysi				
Kustannusten peruste	Hakemusmä ärä, €	Kustannusten jako koko summasta, %	Sovittu korvaus, €	Sovittu korvaus hakemussumm asta osuus, %
Valtion alusten ja				
lentokaluston käyttö	62 3210,29	17,4	402 643,22	64,6
Yksityisten alusten				
käyttö	251 880,66	7,0	194 233,61	77,1
Yksityisten helikoptereiden				
käyttö	95 355,71	2,7	95355,71	100,0
VYH:n palkkakustannukset	56 873,11	1,6	56 873,11	100,0
Kuntien kustannukset	511 497,83	14,3	453 781,51	88,7
Sekalaiset kustannukset	148 680,03	4,1	126 378,03	85,0
Kaluston korjaus- ja				
kunnostus	59 329,36	1,7	45 232,05	76,2
Kaluston ja materiaalin				
hankinnat	1 837 692,92	51,3	307 423,32	16,7
Yhteensä	3 584 519,91	100,0	1 681 920,54	

Taulukko 1. Taulukosta ilmenee, miten vuoden 1987 öljyntorjuntakustannukset jakautuivat ja minkä osuuden niistä Kansainvälinen öljyvahinkojen korvausrahasto korvasi Suomen valtiolle.

Lähde: Suomen valtion korvaushakemuksen ja neuvotteluissa sovitun korvauksen pääkohdittainen erittely. 1989. Helsingin raastuvanoikeudelle.14.11.1989.

	kausi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	RAHOITUS												
2.	Lainat	5000											
3.	Kuntien rahoitus												
4.	Valtion rahoitus										10000		
5.	Öljysuojarahaston ennakot		1000	1000	1000	500	500	500	500				
6.	Öljysuojarahaston korvaukset												
7.	Korvaukset P&I ja IOPC Fund								900				1200
8.	Muu rahoitus												
9.	RAHOITUS YHTEENSÄ	5000	1000	1000	1000	500	500	500	1400	0	0	10000	1200
10.	AINE- JA TARVIKKEKÄYTTÖ	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93	63,93
11.	ULKOPUOLISET PALVELUT		409,8	409,8	409,8	409,8	409,8	409,8	409,8	409,8	409,8	409,8	409,8
12.	HENKILÖSTÖKULUT		800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800
13.	KONEET JA LAITTEET	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95
14.	VUOKRAT		163,9	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9
15.	MUUT KULUT		82	81,97	81,97	81,97	81,97	81,97	81,97	81,97	81,97	81,97	81,97
16.	POISTOT	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
17.	KULUT YHTEENSÄ	163,9	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620	1620
18.	TULOS	4836	-619,7	-619,7	-619,7	-1120	-1120	-1120	-219,7	-1620	-1620	8380	-419,7
19.	Korkokulut	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83	20,83
20.	KOKONAISTULOS	4815	-640,5	-640,5	-640,5	-1141	-1141	-1141	-240,5	-1641	-1641	8359	-440,5

Vuokrien ja ostojen alv- saamiset ovat ensimmäisen kuukauden 36000 euroa ja seuraavat kuukaudet alv- saaminen on 184300 euroa.

(Lähteet: Yritystutkimusneuvottelukunta ja Halonen Liite 2)

Öllyntorjuntatöiden kustannuspaikkaseuranta

Kustannuspaikkaseuranta: aikaväli

Lohko no: lohkon nimi ja numero

Vastaa: lohkon työnjohto

Kustannuslajit	Budjetoitu	Toteutunut	Ero
Palkkakustannukset, €			
Ala selvitykset esitetään liitteenä: <i>Työntekijöiden määrä ja tyyppi</i> <i>Työnantajan nimi, jonka palveluksessa torjuntahenkilöstö työskentelee</i> <i>Tehdyt työtunnit (normaalit ja ylityötunnit eroteltuina)</i> <i>Tuntipalkkojen, ylityötuntipalkkojen ja muiden palkkamenojen yksikköhinnat</i> <i>Tuntipalkkojen määräytymisperusteet</i>			
Työvoiman matkustus-, majoitus- ja ruokakustannukset, €			
Selvitykset esitetään liitteenä: <i>Matkustustavat ja majoituspaikat,</i> <i>Tiedot muonituksen järjestämisestä,</i> <i>Mahdolliset päivärahat,</i>			
Kalusto- ja laitteistokustannukset, €			
Selvitykset esitetään liitteenä: <i>Käytetyt kalusto- ja laitteistotyyppit,</i> <i>Kaluston ja laitteiden hankkijat tai tilaajat,</i> <i>Vuokra- tai ostohinnat;</i> <i>Vuokrahintojen määräytymisperusteet,</i> <i>Kaluston ja laitteiden määrät ja käyttöajat.</i>			
Kustannukset välineistä ja laitteista rikkoutuneiden tilalle, €			
Liitteeksi: <i>Selvitys, miksi rikkoutunutta ei korjattu,</i> <i>Rikkoutuneen materiaalin tyyppi ja ikä,</i> <i>Alkuperäinen hankintahinta,</i> <i>Todisteet rikkoutumistilanteesta, esim. kuvat tai videomateriaalit.</i>			
Kuluvat materiaalit, tarvikkeet ja aineet, €			
Selvitykset esitetään liitteenä: <i>Käytetyt materiaali-, tarvike- ja aineityypit,</i> <i>Hankkijat tai tilaajat,</i> <i>Käytetyt määrät,</i> <i>Yksikköhinnat,</i> <i>Missä ja mihin tarkoitukseen käytetty.</i>			

Kuljetuskustannukset, €			
Selvitykset esitetään liitteenä: <i>Käytettyjen kumipyöräajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten määrät, tyypit ja rekisteritunnukset</i> <i>Ajotunnit;</i> <i>Vuokra- ja käyttömeno;</i> <i>Vuokrien määräytymisperusteet</i>			
Jätteen säilyttäminen ja jälleenkäsittely, €			
Selvitykset esitetään liitteenä: <i>Välivarastointikustannukset;</i> <i>Jälleenkäsittelykustannukset;</i> <i>Jälleenkäsittelyn jätteen määrä.</i>			
Kustannukset yhteensä			

Alla olevat tiedot myös esitetään liitteenä:

Kuvaus saastaunesta alueesta ja sen sijainnista:

Saastuneisuusaste puhdistusalueella:

- Pahimmin saastuneet alueet
- Karttojen lisäksi todisteina voidaan käyttää valokuvia ja videomateriaalia

Todisteet öljyn alkuperästä:

- Öljynäytteiden laboratorioanalyysit
- Tuuli-, aalto-, ja virtaustiedot
- Muut todisteet öljyn ajautumisesta, esim. Ilmakuvat

Kuvaus suoritetuista torjuntatoimista sekä perustelut valituille menettelyille:

- Millaisia toimia lohkolla on tehty
- Miten on päädytty suoritettuihin toimenpiteisiin ja valittuihin menettelytapoihin (mahdolliset asiantuntijalausunnot)

Kaluston, laitteiston ja materiaalien jäännösarvot, jos em. hankittu nimenomaan ko. vahinkoa varten.

Kaluston, laitteiston ja materiaalien iät, jos em. hankittu ennen vahinkoa, mutta käytetty ko. vahingon aikana